

3. השבילים להולכת הפרות למכון החליבה טעונים שיפור וייעול.
4. ליד האיבוסים דרושים סוגרים לכליאת הפרות, כדי שאפשר יהיה להשאיר ליד האיבוס אותן הפרות שזקוקות לטיפולים, או לבדיקות.
5. דרוש מיתקן טוב ויעיל לריסוס הבהמות.
6. במקום ריצוף החצרות בבטון יש להתקין ריצוף "רך" יותר, או כבישת השטח בחצץ, חול וכדומה — למניעת הבוץ, ושיהיה נוח יותר לצעידתן של הבהמות.
- אני מניח שבכינון משקי החלב באיראן יש לנהוג לפי השיטה שנקטנו לגבי סיציליה, כל־מר — תיכנון כולל מכל הבחינות שהן.
- זאב בריאילן**

במבכירות עם "עטיני עז". כנראה שלא שמנור לב במידה מספיקה לתכונה הזו בשעת ריכוז המשלוחים, וייתכן שגם בטיפוח בעדריונו בארץ, טרם הקדשנו תשומת־לב מספיקה למיבנה הע־טין ולצורתו.

ועכשיו הערות אחדות בענין הדרכתנו בכי־נון משקי־חלב חדשים באיראן:

1. בתיכנון המיבנים יש צורך להביא בחש־בון את הגנת הפרות מסופות־שלג כדי שלא יופרעו באכילתן ליד האיבוסים ובמירבץ המנור־חה שלהן. יש איפוא הכרח לבדוק ולקבוע לפני הבנייה אילו הן רוחות־השמים, שמצידן באות הסופות.
2. יש צורך בסידורים שיאפשרו חלוקת מזון ממוכנת במקום חלוקה בידיים.

ענף הבקר בבית־יצחק – שער־חפר

קלות במרוצת תקופה זו. תנובת החלב הממור־צעת עלתה מ־4730 ק"ג ל־5190 ק"ג; ומן הראוי לציין באופן מיוחד את היציבות במתכונת השומן — ב־1959 היה שיעור השומן הממוצע 3.57% וב־1968 — 3.54%!

בשנת תשכ"ח מנה עדר הבקר 900 ראש, מהם — 390 פרות, המוחזקות ב־25 יחידות־משק, ובממוצע ליחידת־משק — 15.6 פרה. ישנם עוד 8 משקים במושב זה שעוסקים בענף המרבק בלבד. כמות החלב המשווקת היא כ־5000 ק"ג ביום ובסיכום שנתי — כ־1.8 מיליון ק"ג. במשך השנה האחרונה שווקו פרות ועג־לים במחיר כולל של 170 אלף ל"י.

העדר נתון לביקורת התנובה הרשמית של התאחדות מגדלי בקר. מפרישים מדי שנה 7־6 עגלות הרות לייצוא ובמשך השנים האחרונות יוצאו כ־40 עגלות.

הספקת המספוא לעדר

כדי לספק לבעלי הרפתים את המספוא הגס בטיב מעולה ובכמויות הדרושות, דבר שלא תמיד ניתן לביצוע במשק הבודד, הוקם במושב

השתא נערך טכס חלוקת הפרסים למגדלי בקר במושב בית־יצחק. בהזדמנות זו נערכה שם גם תצוגת בקר שכללה 25 פרות מ־14 משקים שבבית־יצחק — שער־חפר. מן הראוי איפוא למסור אי־אלו פרטים על מושב זה ועל התפתחות ענף הבקר בו.

בשנת 1939/40 נוסדו שלושה כפרים בסביבה זו: בית־יצחק, שער־חפר ונירה. בתחילה היו קיימות שלוש אגודות חקלאיות נפרדות. בשנת 1942 התמזגו האגודות ונוסדה אגודה חקלאית אחת בשם "בית־יצחק — שער־חפר". האגודה מאגדת בתוכה כ־210 משקים. עם כינון היישר־בים הוחל גם בפיתוח ענף הרפת, אולם לפני שנים אחדות הסתמנה ירידה במספר מחזיקי הבקר והאגודה הטילה על עצמה את התפקיד לפתח את הענף ולהרחיבו; היא דאגה למימון הקמת מיבנים מודרניים ולהגדלת מספר פרות החלב. גם ענף עגלי־המרבק מעדרי החלב הת־פתח יפה, ולא רק במשקי החלב, אלא גם במש־קים שאין באפשרותם לקיים עדרי־חלב.

ב־10 השנים האחרונות (1959־1968) גדל עדר הפרות מ־310 ראש ל־377, תוך תנודות

המזון לעדר זה סופק ממקורות אלה: 7 דונם מרעה זרוע, שנוצל על ידי רעייה בשטח; 5 דונם תירס מאושבל, שנזרעו בחלקה שליד



משפחת רוזנברג מבית-יצחק

המשק; 19 טונות מספוא ירוק, 50 טונות סלק-מספוא, 5 טונות שחת ו-7 טונות תחמיץ — ממפעל המספוא המשותף של המושב. כמות המ"מ שצרך עדר זה בתשכ"ח הסתכמה ב-55 טונות. עגלי מרבק אין מפטמים במשק זה מחמת חוסר שיכון מתאים.

יצחק רוזנברג הינו הבן הראשון ממושב זה שהתחיל לפתח את משקו בשנת 1962, לאחר שסיים את שירותו בצה"ל. לעת-עתה אין במשקו מיבנים מודרניים והוא חולב את פרותיו במכור נתיחליבה מיטלטלת.

במשק משפחת גריניצר עמדו בתשכ"ח 13 פרות, 9 עגלות ו-7 עגלים, צאצאי עדר החלב. תנובת החלב הכללית הסתכמה ב-78 אלף ק"ג

זה, מפעל ירוק משותף, המספק 11-13 טונות מספוא ירוק ביום ל-19 מבין 26 המשקים מחזיקי הבקר. האספקה לפי העונות היא כדלוקמן: מאפריל עד סוף ספטמבר — כ-3,500 טונות מספוא ירוק מרודס ואספסת ובנוסף לזה — מאפריל עד אוגוסט — כ-1300-1500 טונות סלק-מספוא; החל מדצמבר, לשני חודשי החורף — תחמיץ מעודפי רודס, בקיצוב של 15 ק"ג לראש מבוגר, ובס"ה — כ-200-300 טונות. החל מסוף חודש ינואר מספקים שיבולת-שועל קצוצה, עד שהרודס מתחיל להניב. האגודה קונה מתחוצ קליפות-הדר כדי למלא את החסר. מענף המספוא המשותף מספקים גם שחת מארבעה סוגים: שחת מגידולי-חורף שחת רודס-אספסת ושחת אספסת.

התנובות

התנובות הממוצעות השנתיות של העדר כולו כבר הוזכרו לעיל. אולם מהתצוגה ביום חלוקת הפרסים אפשר היה להיווכח שגם בעדר בית-יצחק ישנן פרות מצטיינות, לגיליהן השונים ולתקופותיהן השונות. בין המבכירות ישנן כא-לה שהניבו מעל ל-7000 ק"ג בתקופות חליבה נורמאליות. מבין אלה שנחלבו בתקופתן השניה היו שהתקרבו ל-8000 ק"ג. 58 פרות הניבו בתשכ"ח תנובות תקופתיות שמעל 6000 ק"ג וביניהן כאלה שתנובותיהן נעו בין 7000 ל-9000 (ב-2 חליבות).

שני משקים מבית-יצחק — שער-חפר, ש-שימשו בתשכ"ח כמשקי-הדגמה, זכו בפרסי עידוד מבנק החקלאות לישראל. להלן פרטים אחדים על חתני-פרס אלה:

הפרס האחד הוענק למשפחת אסתר, ציפורה ויצחק רוזנברג, ועוד פרס — למשפחת חנה ואפרים גריניצר.

במשקה של משפחת רוזנברג עמדו בתשכ"ח 12 פרות ו-9 עגלות מגילים שונים. ייצור החלב באותה שנה הסתכם ב-79 אלף ק"ג עם 3.2% שומן. התנובה הממוצעת השנתית היתה 6,604 ק"ג עם 211 ק"ג שומן (ב-2 חליבות ביממה).



קבוצת פרות ממשקה של משפחת רוזנברג בבית-יצחק במרעה הזרוע

טונות שחת מייצור עצמי. כמות המ"מ לעדר כולו — 53 טונות.

העדר משוכן במשק זה בסככה פתוחה; לאורך האיבוסים יש ריצפת מפצמות ברוחב של 2 מטר ובהמשכה — מירבץ-מנוחה עם רפד גבוה וחצר. בצמוד לסככה יש בית-חליבה עם 3 עמדות.

תומצת מהחוברת של א. מנס
ושל שה"מ, לישכת חדרה
ע"י י. ע.

עם 3.4% שומן. התנובה הממוצעת השנתית עמדה על 6000 ק"ג חלב עם 204 ק"ג שומן (2 חליבות ביממה).

6 עגלי מרבק שווקו בגיל של 13.5 חודש במשקל ממוצע של 483 ק"ג; תוספת המשקל היומית היתה 1020 ק"ג.

האספקה לעדר זה הצטרפה מ-168 טונות מספוא ירוק, 9 טונות תחמיץ ו-60 טונות סלק-מספוא — כל זה מהמפעל של מספוא משותף. בנוסף לזה הואבסו 30 טונות קליפות-הדר ו-20

עדר בקר משפחתי בנהלל

ביותר היתה של מבכירה, שהניבה ב-302 ימי-חליבה 4,862 ק"ג חלב.

במשך שנת תשכ"ח הוצאו השוקה 15 עגלי-מרבק, צאצאי עדר החלב, במשקל-חי ממוצע של 550 ק"ג.

במשק מושבי אין שוקלים את המספוא, הבא משדותיו הוא, ולכן נמסרים כאן הפרטים על האספקה המשקית בדונמים. בס"ה נזרעו כ-90 דונם מספוא בשדות-שלחין לפי הפירוט דלהלן: 9 ד' — עשב רודס ואספסת, 11 ד' — סלק-מספוא, 27 דונם תירס מאושבל כמספוא ירוק ו-6 דונם תירס מאושבל לתחמיץ; 27 דונם היו זרועים זון ו-10 דונם מספוא ירוק מגידולים

בין מקבלי הפרסים השנה נימנה גם משק משפחת נותקין-פרנקל בנהלל. התאחדות מגדלי בקר בישראל העניקה את הפרס למשפחת בוק-רים זו בעד עדר החלב שהצטיין ברמת-התנובה הממוצעת בשנת תשכ"ח. באותה שנה עמדו ברפת זו, בממוצע שנתי, 35 פרות, 29 עגלות ו-26 עגלים. תנובת החלב הכללית הסתכמה בלמעלה מ-241 אלף ק"ג חלב עם שיעור שומן ממוצע של 3.18%. התנובה הממוצעת לפרה בשנה היתה 6,982 ק"ג חלב עם 222 ק"ג שומן. בשתי חליבות ביממה. שתי פרות, שנחלבו משך כל השנה (365 יום) הניבו תנובות ש-למעלה מ-10 אלפים ק"ג. התנובה ה"דלה"